

FELSEFE DÜNYASI

The Philosophy World

Sayı/Issue: 80 (Kış/Winter 2024)
ISSN 1301-0875 - eISSN 2822-2970

Yayıncı ve Sahibi/Publisher and Owner

Türk Felsefe Derneği Adına/On behalf of Association for Turkish Philosophy
Prof. Dr. Murtaza Korlaelçi

Yazı İşleri Müdürü/Managing Editor

Merve Nur Sezer (Ankara Üniversitesi, Türkiye)

Editör/Editor

Prof. Dr. Hasan Yücel Başdemir (Ankara Üniversitesi)

Yazı Kurulu/Editorial Board

- Prof. Dr. Celal Türer (Ankara Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Christof Rapp (Ludwig Maximilians Universität, Germany)
Prof. Dr. Dean Zimmerman (Rutgers University, USA)
Prof. Dr. Duncan Pritchard (University of California Irvine, USA)
Prof. Dr. Jason Brennan (Georgetown University, USA)
Assoc. Prof. Dr. Eros Carvalho (Universidade Federal do Rio Grande do Sul, Brazil)
Assoc. Prof. Dr. Zalan Gyenis (Jagiellonian University, Poland)
Doç. Dr. Fatih Özkan (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Muhammet Enes Kala (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Aynur Tunç (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Gary N. Kemp (University of Glasgow, United Kingdom)

Alan Editörleri/Section Editors

- Prof. Dr. Ahmet Emre Dağtaşoğlu (Trakya Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Fatih Özkan (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Mehmet Ata Az (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Mehtap Doğan (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Nihat Durmaz (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Sebile Başok Dış (Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Yurdağül Kılıç (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Ferhat Taşkın (Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Kenan Tekin (Boğaziçi Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Çelik (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Nazan Yeşilkaya (Şırnak Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Övge Öztürk (Yozgat Bozok Üniversitesi, Türkiye)

Yazım Editörleri/Spelling Editors

Ahmet Hamdi İşcan (Ankara Üniversitesi, Türkiye)
Zehra Eroğlu (Ankara Üniversitesi, Türkiye)

Dil Editörleri/ Language Editors

Abdussamet Şimşek (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye)
Hatice İpek Keskin (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye)

Dizinlenme Bilgileri/Indexed by

ULAKBİM TR Dizin (2003'dan itibaren/since 2003)
Philosopher's Index (2004'dan itibaren/since 2004)
ERIH PLUS (2023'den itibaren/since 2023)
PhilPapers (2023'dan itibaren/since 2023)

Felsefe Dünyası uluslararası, süreli ve hakemli bir dergidir; yılda iki sayı yayımlanır; elektronik versiyonu, açık erişimlidir.
Derginin online versiyonu ücretsizdir.

The Philosophy World is an international, periodical biannually, and peer-reviewed journal; its digital version is open access.
The online version of the journal is free of charge.

Fiyatı/Price: 300 TL | **Basım Tarihi/Publication Date:** Aralık/December 2024, 300 Adet/Copies

Adres/Address

Necatibey Caddesi No: 8/122 Çankaya/ANKARA
Tel: 0 (312) 231 54 40
<https://dergipark.org.tr/pub/felsefedunyasi>

Hesap No / Account No: Vakıf Bank Kızılay Şubesi
IBAN: TR82 0001 5001 5800 7288 3364 51

Tasarım / Design: Turku Ajans

Baskı / Printed: Uzun Dijital
Zübeyde Hanım, İstanbul Çarşısı, İstanbul Cd. No:48 D:48,
06070 Altındağ/Ankara

Tel: (0312) 341 36 67 | **Sertifika No:** 47865

Selim Berker'in Aydınlık-Karşıtı Argümana İtirazı

Fatih Öztürk

<https://orcid.org/0009-0001-4071-1136> | fsmozturk@pau.edu.tr

Pamukkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Felsefe Bölümü, Felsefe Tarihi Anabilim Dalı, Denizli, Türkiye

<https://ror.org/01etz1309>

Öz

Bu makalede, Williamson'ın ünlü aydınlık-karşıtı argümanına karşı Berker'in yönelttiği eleştiri ele alınmaktadır. Aydınlık-karşıtı argümana göre çoğu içselcinin düşündüğünün aksine zihinsel haller hiç de aydınlık olmayıp doğrudan epistemik erişime kapalıdır. Berker, bu argümanın güvenilir olmadığını çünkü argümanın dayandığı hata payı ilkesinin yani MAR'ın temelsiz olduğunu savunur. Berker için MAR temelsizdir, çünkü MAR ya tartışmalı bir sorites öncülü gerektirir ya da hatalı bir güvenlik şartını esas alır. Dolayısıyla, Williamson'ın aydınlık-karşıtı argümanının temel öncülü iyi bir dayanaktan yoksundur. Bu makalenin amacı, Berker'in itirazını açıklığa kavuşturmaktır.

Anahtar Kelimeler: Williamson, Berker, Aydınlık-karşıtı argüman, Güvenlik şartı.

Atıf Bilgisi Öztürk, Fatih (2024). Selim Berker'in aydınlık-karşıtı argümana itirazı. <i>Felsefe Dünyası</i> , 80, 58-69. https://doi.org/10.58634/felsefedunyasi.1459531	
Geliş Tarihi	26.03.2024
Kabul Tarihi	25.05.2024
Yayın Tarihi	15.12.2024
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı - intihal.net
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Etik Bildirim	turkfelsefeder@gmail.com
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC-BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Selim Berker's Objection to the Anti-Luminosity-Argument

Fatih Öztürk

<https://orcid.org/0009-0001-4071-1136> | fsmozturk@pau.edu.tr

Pamukkale University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Philosophy, Denizli, Türkiye

<https://ror.org/01etz1309>

Abstract

This article discusses Berker's criticism of Williamson's famous anti-luminosity argument. According to the anti-luminosity argument, mental conditions are non-luminous and therefore are not open to direct epistemic access, contrary to what most internalists think. Berker contends that the margins for error principle, namely MAR on which the argument based is groundless. This is because, on Berker's view, MAR requires either a plausible soritical premise or it is based on a too strong safety requirement. So, the main premise of Williamson's anti-luminosity argument lacks a plausible support. The purpose of this paper is to clarify Berker's objection to the anti-luminosity argument.

Keywords: Williamson, Berker, Anti-luminosity argument, Safety condition.

Citation Öztürk, Fatih (2024). Selim Berker'in aydınlık-karşıtı argümana itirazı. <i>Felsefe Dünyası</i> , 80, 58-69. https://doi.org/10.58634/felsefedunyasi.1459531	
Date of Submission	26.03.2024
Date of Acceptance	25.05.2024
Date of Publication	15.12.2024
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - intihal.net
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	turkfelsefeder@gmail.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

Giriş

Chisholm (1977, s. 20) başta olmak üzere çoğu içselci (internalist) için zihin hep apaçık, kendi mevcudiyetini görünür kılacak şekilde oldukça *aydınlıktır* (luminous) ve bu nedenle epistemik erişime daima açıktır Berker (2008, s. 2, 4). Eş deyişle, zihin, tıpkı hiç karanlık odası olmayan bir ev gibi, sürekli aydınlık olup gizli saklı bir şey barındırmaz; öyle ki, içerdiği her şeyin açıkça fark edilip görüldüğü “bilişsel evimizdir”.¹ Peki, örneğin “soğuk *hissediyor*”, “p’ye *inanıyorum*”, “kelime dağarcığımdaki iki kavram benim için *aynı anlama geliyor*”, “p’ye *rasyonel* bir şekilde inanıyorum” gibi zihinsel hallerin aydınlık olması ne anlama gelmektedir? Kabaca, içinde bulunulan bir zihinsel halin aydınlık olması, o zihinsel halin içinde bulunduğu *bilinmesi* demektir. Dolayısıyla siz şu an üşüyor, soğuk *hissediyor* ama üşüdüğünüzü, soğuk *hissettiğinizi* bilmiyor olamazsınız. Benzer şekilde, kelime dağarcığınızdaki iki kavram sizin için aynı anlama geliyorsa, siz aynı zamanda söz konusu kavramların aynı anlama geldiği bilgisine de sahipsiniz ya da mesele p’ye inanmanın rasyonel bir tavır olduğu düşüncesi içerisindeyseniz, şu anda böyle bir düşünce içerisinde bulunduğunuzu bilmektesiniz.

Fakat Timothy Williamson, *Knowledge and Its Limits* başlıklı çalışmasında, “aydınlık-karşıtı” (anti-luminosity) olarak adlandırdığı ilginç bir saçmaya indirgeme argümanı üzerinden, bu yaygın görüşün hatalı olduğunu çünkü kimi normatif ve semantik husus da dahil neredeyse hiçbir zihinsel halin aydınlık olmadığını öne sürer. Ona göre, içinde bulunduğumuz çoğu mental ve fenomenal durum, delillerimizin mahiyeti ya da rasyonelitenin gereklilikleri aslında hiç de berrak olmayıp bilgisel erişime kapalıdır. Yani, siz şu an üşüyor ya da ağrı hissediyor olduğunuz halde üşüdüğünüzü, ağrı çektiğinizi bilmiyor olabilirsiniz veya rasyonel olduğunuzu bilmeden de rasyonel olabilirsiniz. Dolayısıyla özellikle içselcilik ve dışsalcılık tartışması, şüphecilik ve bilginin sınırlarına dair kritik sonuçlar da barındıran bu argüman, oldukça köklü ve bir o kadar da yaygın olan anlayışın aksine “bilişsel olarak evsiz” olduğumuz fikrini temellendirmeyi amaçlar.² Williamson için C gibi bir zihinsel halin *aydınlık* olması şu anlama gelir: “Bütün α durumları için, eğer α ’da C edinilirse, kişi C’nin edinildiğini α ’da bilir pozisyonadadır.” (Williamson, 2000, s. 95). Başka bir deyişle, kişi kendi iç dünyasını, mental yaşıntısını hiçbir engelle takılmadan doğrudan doğruya bilmektedir. Öyleyse,

- 1 Bunu özellikle açıklık ve seçiklik kavramları üzerinden ifade eden Descartes, zihne dair bu yaklaşımın en önde gelen savunucularından birisidir. Ayrıca, Williamson’ın da belirttiği üzere, örneğin Wittgenstein (1958) ve Micheal Dummett (1978) gibi felsefeciler de benzer bir yaklaşımı benimserler. Bkz. (Williamson, 2000, s. 93, 96).
- 2 Benzer bir sunum için bkz. (Berker, 2008, s. 2, 4). Ben farkındalığı bu argüman için de aydınlıktır.

örneğin hem p'ye inanıp hem de p'ye inandığımızı bilmiyor olamayız, çünkü p'ye inanmak gibi bir faaliyet *aydınlık* bir zihinsel haldir. Ancak Williamson, bilgi için gerekli güvenlik koşuluyla birlikte ele alındığında söz konusu *aydınlık* tezinin çelişki barındığını oldukça yalın bir düşünce deneyi çerçevesinde ortaya koyar. Buna karşılık birçok aydınlıkçı, Williamson'ın aydınlık-karşıtı argümanının dayanaksız olduğunu çünkü argümanın esas aldığı *hata payı öncülünün* temellendirilemediğini öne sürer. Bu öncüle göre, şayet özne a_i 'de C edindiğini biliyorsa, a_{i+1} gibi a_i 'ye yakın bütün durumlarda da C edinir. Örneğin bu sabah saat 07'de (a_i) üşüdüğünüzü (C) biliyorsanız, demek ki buna çok yakın bir durum olan 07.01'de yani a_{i+1} 'de de üşümektesiniz. Williamson bilginin gerektirdiği güvenlik şartı ve burada sunduğu düşünce deneyinin bu öncülü desteklediğini düşünür (Williamson, 2000, s. 97). Fakat çoğu aydınlıkçı bu tartışmalı öncülün ya eldeki güvenlik şartından türetilmeyeceğini ya da tıpkı yağın (sorites) paradoksunda da gördüğümüz kusurlu bir uslamlamayı temel aldığı iddia eder. Bu makalede, Williamson'ın aydınlık-karşıtı argümanına Berker'in itirazı ele alınacaktır.³ Berker, aydınlık-karşıtı argümanın güvenilir olmadığını çünkü argümanın dayandığı ana öncüllerden birisinin temelsiz olduğunu savunur. Öncelikle, Williamson'ın argümanını ifade etmeye çalışalım.

1. Aydınlık-Karşıtı Argüman

Williamson, zihinsel durumların aydınlık olmadığını, yani örneğin "birisi üşüyor ama üşüdüğünü bilmiyor" olabilir şeklindeki aydınlık karşıtı tezini savunmak için şöyle bir düşünce deneyine başvurur:

Bu sabah havanın oldukça soğuk olduğunu varsayalım. Ayrıca, diyelim ki şafak vakti uyandınız ama hava soğuk olduğu için oldukça üşümektesiniz. Ancak gün ilerledikçe yavaş yavaş ısınmaya başladığınızı ve öğle vakti olunca tamamen ısındığınızı, artık soğuk hissetmediğinizi de kabul edelim. Dahası, bu süre boyunca kendi durumunuzu yakından inceleyip artık üşüyüp üşümediğiniz konusu üzerine de kafa yorup düşündünüz; öyle ki, ne durumda olduğunuzu bilebilecek bir konumdasınız. Fakat ne var ki, gerek ayırt etme kapasitemiz oldukça sınırlı olduğu gerekse üşüme ve üşümeme arasındaki değişiklikler çok yavaş, örneğin saniyenin binde birinde, gerçekleştiği için, ortaya çıkabilecek değişiklikleri fark etmeniz söz konusu olmayacaktır. Yani sabahın ilk saatlerinde üşüdüğünüzden çok eminken, zaman

3 Benzer şekilde, Wong (2008), Ramachandran (2009), Cohen (2010) ve Vogel (2010) gibi felsefeciler de güvenlik şartının bazı versiyonlarına karşı çıkmak suretiyle aydınlık-karşıtı argümana itiraz ederler. Fakat başta Comesana (2005) ve Conee (2005) olmak üzere bazı felsefeciler ise güvenlik şartını kökten reddederek argümanı eleştirmektedirler.

geçtikçe bu hissiniz konusunda o kadar net olamayabilirsiniz. Tam da beklenildiği üzere üşüme hissiniz gitgide azalır ve nihayet öğlen saat 12.00 olduğunda kendinizi artık ısınmış olarak hissedersiniz (Williamson, 2000, s. 96-97; Srinivasan, 2015, s. 296).

Williamson'ın bu düşünce deneyini de esas alan aydınlık-karşıtı argümanı şudur:

1. Bir saçmaya indirgeme (*reductio ad absurdum*) varsayımı olarak aydınlık tezini baştan kabul edelim: Soğuk hissetmek aydınlık olan bir zihinsel haldir.
2. Ayrıca diyelim ki, bu sabah şafak vaktinde (a_1), yani saat 07.00'de soğuk hissediyorsunuz.
3. Şimdi eğer bu sabah saat 07.00'de soğuk hissediyorsanız, o zaman 07.00'de soğuk hissettiğinizi biliyorsunuz. Çünkü ilk öncülde de ifade edildiği üzere üşüme hissi aydınlık bir zihinsel haldir.
4. Öyleyse, 07.00'de soğuk hissettiğinizi biliyorsunuz. (2, 3 *modus ponens*)
5. Ama eğer 07.00'da soğuk hissettiğinizi biliyorsanız, o zaman *hata payı ilkesinin* bir gereği olarak bir saniye sonra a_{i+1} 'de yani 07.01'de de soğuk hissetmektesiniz.
6. Dolayısıyla, bir saniye sonra 07.01'de soğuk hissetmektesiniz. (4, 5 *modus ponens*)
7. Fakat şayet bir saniye sonra 07.01'de soğuk hissediyorsanız, o zaman yine ilk öncülde belirtilen aydınlık varsayımının bir sonucu olarak 07.01'de soğuk hissettiğinizi bilmektesiniz.
8. Demek ki, 07.01'de soğuk hissettiğinizi bilmektesiniz. (6, 7 *modus ponens*)
9. Eğer 07.01'de soğuk hissettiğinizi biliyorsanız, o zaman artı bir saniye sonra yani 07.02'de de soğuk hissetmektesiniz.
10. Öyleyse, 07.02'de soğuk hissettiğinizi bilmektesiniz. (8, 9 *modus ponens*)
11. Ancak bu uslamlamayı *modus ponens* adımlarıyla bu şekilde sürdürürsek, şu sonuç kaçınılmaz olur: Öğlen saat 12.00'de kendinizi soğuk hissetmektesiniz.
12. Oysa eldeki düşünce deneyinde de öngörüldüğü üzere, öğlen saat 12.00'de kendinizi soğuk hissetmemektesiniz.
13. Ama bu son iki iddia, yani "Öğlen saat 12.00'de kendinizi soğuk hisset-

mektesiniz.” ve “Öğlen saat 12.00’de kendinizi soğuk hissetmemektesiniz.” önermeleri birbirleriyle çelişmektedir.

14. O halde, saçmaya indirgeme varsayımı olan ilk öncül, yani soğuk hissini aydınlık olduğu iddiası yanlıştır.⁴

Williamson, geçerli olan bu çıkarım ya da argümanın ayrıca güvenilir olduğunu da iddia eder. Çıkarım geçerlidir, çünkü öncüllerin hep birlikte doğru ama sonucun ise yanlış olma ihtimali yoktur; zaten burada tartışmalı olan husus çıkarımın güvenilir olup olmadığıdır. Yukarıda on üçüncü öncülde ifade edilen çelişkiye ilk öncülün yol açtığını ve bu nedenle reddilmesi gerektiğini düşünen Williamson, argümanın en kritik dayanağının yani tartışmalı beşinci öncülün ise oldukça makul olduğunu öne sürer. Beşinci öncül *hata payı ilkesi* (*margins for error principle*) olarak adlandırılan bir prensibi dile getirmektedir.⁵ Bu prensip şunu ifade eder: “Eğer birisi bir α durumunda p 'yi biliyorsa, demek ki p buna yeterince benzer β gibi bir durumda da doğrudur.” (Berker, 2008, s. 5). Buna göre şayet özne, C gibi bir zihinsel hali edindiğini biliyorsa, o zaman C bütün yakın durumlarda da ediniir. Başka bir deyişle, eğer α_i 'de yani şafak vakinde üşüdüğünüzü biliyorsanız, bundan örneğin bir saniye sonraki bir durumda, yani Williamson'ın deyişiyle, α_{i+1} 'de üşüyor olmalısınız. Williamson'ın (2000, s. 17) terimleriyle ifade edecek olursak;

birisi p 'nin doğru olduğu durumlar ile p 'nin yanlış olduğu durumları birbirinden ayırt etmek için sınırlı bir kapasiteye sahip olduğunda, bilgi hata payı gerektirir: Birisinin p 'yi bilme pozisyonunda olduğu durum, p 'nin yanlış olduğu durumlara çok fazla yakın olmamalıdır; aksi takdirde kişinin önceki durumdaki p 'ye dair inancı, o inancın bilgi teşkil etmesini sağlayacak yeterince güvenli bir temelden yoksun olur.

Williamson beşinci öncülde ifade edilen bu *hata payı ilkesinin* iki temel dayanağının olduğunu ileri sürer: güvenlik (safety) şartı ve ayırt etme kabiliyetiminin sınırlı olduğu düşüncesi (Williamson, 2000, s. 127). Burada en tartışmalı olan ilkidir. Güvenlik şartı kabaca şunu dile getirir: Bilgi hatadan korunmayı gerektirir. Başka bir deyişle, p 'yi bilmek, p 'ye inanma konusunda çok kolaylıkla yanlışla düşmemeyi zorunlu kılar. Yani, öznenin p 'yi bildiğini söyleyebilmemiz için p 'nin doğru olması yeterli değildir; öznenin p 'ye aynı şekilde

4 Williamson'ın argümanın bu şekilde sadeleştirilmesinde Berker (2008) ve González-Castán'ın (2020: 286) sunumlarından yararlanmıştı.

5 Ancak Srinivas'ın (2015: 297) da belirttiği üzere, *hata payı ilkesi* farklı şekillerde kısaltılmıştır. Williamson hata payı ilkesini (I) olarak kısaltırken, Berker 2008 bu prensibi (MAR), Vogel 2010 (R) ve Cohen 2010 ise (I) olarak kısaltmaktadır.

inanıp ama maalesef bu sefer p'ye dair inancının yanlış olacağı yakın bir durum olmamalıdır. Etrafta inanç p'nin kolaylıkla yanlış olabileceği durumlar bulunmamalıdır, çünkü böyle durumlarda p hataya karşı korunaksız olacaktır. Dolayısıyla, Williamson için "eğer kişi biliyorsa, kişi benzer bir durumda çok kolaylıkla hataya düşmemiş olmalıdır. Bu anlamda, kişinin inancı güvenli bir şekilde doğrudur." (Williamson, 2000, s. 147). Nitekim, Smithies'in de belirttiği üzere, Goldman'ın "çiftlik evi" örneğindeki özne, tam karşısında duran yapının bir çiftlik evi olduğunu bilmemektedir, çünkü karşısında durduğu yapının hemen yanında benzer ama maketten yapılmış çok sayıda yapı (*yakın ya da alternatif durum*) bulunmakta olup, özne çok kolaylıkla bu sahte yapılardan birinin önünde de durmuş olabilirdi fakat bu yapının bir çiftlik evi olduğu inancı bu sefer yanlış olmuş olurdu (Smithies, 2019, s. 361). Eş deyişle, kişi yanlışta inanma tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Oysa kişinin inancı güvenli bir biçimde doğru olmalıdır. Bu, dışsalıcı bilgi öğretilerinin, özellikle de güvenilircilik (reliabilizm) görüşünün varyantlarından birisidir, çünkü güvenilirlik (reliability) Williamson için de bilginin gerek koşuludur.

Ancak *hata payı ilkesinin* dayanaksız ve dolayısıyla beşinci öncülün yanlış olduğunu düşünen felsefeciler, haklı olarak, güvenlik koşulu ve *hata payı ilkesinin* birbirine eşdeğer olmadıklarını açıkça belirtirler.⁶ Onlara göre bunlardan birinin sağlanmış olması diğerinin de sağlandığı anlamına gelmez. Çünkü güvenlik koşulu, p'nin bilinmesi için, inanç p'nin çok kolaylıkla yanlış da olabileceği yakın durumları elimine etmeyi gerekli kılarken, *hata payı ilkesi* ise p'nin yakın durumlarda da doğru olmasını şart koşar. Dolayısıyla, bu şafak vakti üşüdüğünüzü bilmek için, bu şafak vakti üşüdüğünüzün doğru olmasının yanında, buna yeterince yakın durumlarda, örneğin bir saniye sonraki durumda da üşüdüğünüzün doğru olması gerekir; oysa güvenlik koşulu üşüdüğünüzün yanlış olabileceği yakın durumlarda da üşüdüğünüz bilgisine sahip olabileceğinize hükmeder, yeter ki bu yanlışta inanılıyor olmasın. Öyleyse güvenlik şartı tek başına *hata payı ilkesi* için doğrudan bir dayanak teşkil etmez. Nitekim bunun farkında olan Williamson *hata payı ilkesini* türetmek için, güvenlik koşulunun yanında, yakın durumları birbirinden ayırt etme kabiliyetimizin oldukça sınırlı olduğu fikrine de yer verilmesi gerektiğini savunur (Williamson, 2000, s. 127). Yani, ayırt etme kapasitemiz çok sınırlı olduğundan, eğer C gibi bir zihinsel halin edinildiği mevcut durum ile bu duruma yeterince yakın durumlar arasında *hata payı ilkesince* dile getirilen bağlantı, C'nin yakın durumlarda da edinildiğine öznenin ya inanması

6 Bkz. (Berker, 2008, s. 6) ve (Smithies, 2019, s. 361). Fakat Srinivasan (2015, s. 298) gibi Williamson'ın argümanını etkili bir şekilde savunan felsefeciler de güvenlik şartının, beşinci öncülü yani *hata payı ilkesini* doğrudan desteklemediğini ve dolayısıyla söz konusu ilkenin temellendirilmesi gerektiğini düşünür.

ya da güven seviyesinin yüksek olması bakımından ele almak suretiyle güvenlik koşulu tanımlanırsa, o zaman *hata payı ilkesi* gerekçelendirilmiş olur. Peki ama bu, *hata payı ilkesi* için iyi bir dayanak teşkil eder mi?

2. Berker'in İtirazı

Berker'e göre Williamson'ın bilgi hakkındaki güvenlik koşulunu iki farklı şekilde karakterize etmek suretiyle *hata payı ilkesini* savunma girişimi başarılı değildir. Bunlardan ilki, "üşüme hissi" gibi *fenomenal deneyimler* ile "üşüdüğüne inanmak" şeklindeki bilişsel haller arasında kipsel ya da yapısal bir bağlantı olmadığı fikrini de esas alarak güvenlik koşulunu "tam inanç" (out-right belief) bakımından tarif etmeyi amaçlar; diğeri ise söz konusu fikre hiç bel bağlamadan güvenlik koşulunu "güven seviyeleri" (degrees of confidence) kavramı üzerinden belirlemeye çalışır. Fakat Berker için bunların ikisi de savunulabilir değildir.

Berker Williamson'ın *hata payı ilkesi*— yani MAR— için ilk olarak şöyle bir argüman ortaya koymaya çalıştığını belirtir (Berker, 2000, s. 6-7). Williamson, Berker'e göre öncelikle güvenlik koşulunu şu şekilde tanımlar: Öznenin α_i gibi bir durumda C gibi bir zihinsel halin edinildiğini bilmesi, öznenin C'nin edinildiğine inandığı α_{i+1} gibi tüm yakın durumlarda da C'nin edinildiğinin doğru olmasını gerektirir. Bununla birlikte, özne, α_i (şafak vaktindeki durum) ile α_{i+1} (şafak vaktinden hemen bir saniye sonraki durum) gibi birbirine oldukça yakın durumları birbirinden ayırt edemeyeceği için, öznenin söz konusu sınırlı ayırt etme kapasitesini ifade edecek bir öncüle de ihtiyaç vardır. Berker'in (BEL) olarak adlandırdığı bu öncül şunu ifade eder: Eğer kişi α_i 'de C'yi edindiğine inanıyorsa, o zaman α_{i+1} 'de de C'yi edindiğine inanır. Şimdi, bilginin aynı zamanda bir inanç koşulu gerektirdiğini de hesaba katarsak eldeki güvenlik koşulu ve (BEL) birlikte *hata payı ilkesi* (MAR) olarak adlandırılıp beşinci öncülde yer verilen şu iddiayı garanti eder: Eğer kişi α_i 'de C'yi edindiğini biliyorsa, demek ki α_{i+1} gibi α_i 'ye tüm yakın durumlarda C edinilmektedir.⁷ Ancak Berker'e (2000, s. 7) göre bu temellendirme güvenilir (sound) değildir, çünkü ayırt etme kabiliyetimizin çok sınırlı olduğu fikrini ifade eden ve (BEL) olarak kısaltılan gerekçe özünde "*bir sorites öncüldür.*" Makul bir temellendirme, (BEL) gibi bir öncüle asla bel bağlayamaz; çünkü tıpkı "kel" ve "yığın" gibi terimlerin *bulanıklığı* hileli bir şekilde sömüren sorites paradoksu veya sorites uslamlamasında olduğu gibi, burada da sadece (BEL) kullanılarak, oldukça makul olan şu varsayımlarla ilgili bir sorites paradoksu oluşturulabilir: "Bu sabah şafak vaktinde üşüdüğüme inanıyorum", "Öğle vaktinde üşüdüğüme inanmıyorum." Çünkü

7 Berker'in yorumunun benzer bir sunumu için bkz. (Smithies, 2019, s. 362).

(BEL)'in bir tezahürüne, örneğin “kişi şafak vaktinde üşüdüğüne inanıyorsa, bundan mesela bir saniyenin binde biri sonra da üşüdüğüne inanmaktadır” önermesi ile “kişi şafak vaktinde üşüdüğüne inanıyor” önermesine birlikte yeterli sayıda *modus ponens* adımı uygularsak, “kişi öğle vaktinde üşüdüğüne inanmaktadır” sonucunu geçerli bir şekilde türetebiliriz. Fakat bu beklenmedik aykırı sonuç, son derece makul olan şu varsayım ile yani “öğle vaktinde üşüdüğüme inanmıyorum” kabulü ile çelişir. Öyleyse, (BEL) savunulabilir değildir ve bu nedenle *hata payı ilkesi* temelsizdir.

Williamson (BEL) ile ilgili bu problemi açıkça gördüğü için, Matthia Steup'a verdiği bir cevapta güvenlik şartını “tam inanç” (“outright belief”) bakımından değil “güven seviyesi” kavramı çerçevesinde karakterize ettiğini öne sürer (Williamson, 2009, s. 370).⁸ Her ne kadar Berker buna tam olarak katılmasa da *hata payı ilkesini* savunmak için Williamson'ın bazen güven seviyeleri kavramına da başvurduğunu belirtir (Berker, 2008, s. 11). Berker'in tümünü alıntılıdığı bu savunma şudur (Berker, 2008, s. 10-11):

t_0 ve t_n arasında bir t_1 zamanı düşünelim ve diyelim ki kişi üşüdüğünü t_1 'de bilmektedir. Böylece kişi üşüdüğüne en azından makul bir şekilde emindir, çünkü aksi taktirde bunu bilmiyor olurdu. Dahası, bu güven seviyesi güvenilir bir şekilde tesis edilmiş olmalıdır, çünkü aksi takdirde kişi üşüdüğünü yine bilmiyor olurdu. Şimdi, eldeki bu örnek-durumun tasvirini göz önünde bulundurursak, kişi zaman t_{i+1} 'de üşüdüğüne ilişkin olarak neredeyse eşit bir güven seviyesine sahiptir. ... Kişinin t_1 'de sahip olduğu güven seviyesi kişi ancak t_{i+1} 'de de üşürse bilginin gerektirdiği gibi güvenilir bir şekilde tesis edilir.

Böylece Williamson, güvenlik koşulunu şöyle tarif eder: Eğer kişi zaman t_1 'de C'yi edindiğini biliyorsa, o zaman C'yi edindiğine dair benzer bir yüksek güven seviyesine sahip olduğu tüm t_{i+1} gibi yakın durumlarda da C'yi edinir.⁹ Buna göre bilginin varlığı, yanlışlara yakın civarda yüksek seviyede güven duymayı elimine etmeyi gerekli kılar. Başka bir deyişle, hataya yüksek seviyede güvenme tehlikesiyle karşı karşıya olunmamalıdır. Dolayısıyla, bu güvenlik şartına göre, kişinin şafak vaktinde üşüdüğünü bildiğini söyleyebilmemiz için, üşüdüğüne dair yüksek seviyede güven duyabileceği tüm yakın durumlarda da— örneğin şafak vaktinden bir milisaniye sonra da— kişi soğuk hissediyor olmalıdır. Ancak bundan *hata payı ilkesini* türetebilmek için kişinin içinde bulunduğu durum ile buna çok benzer yakın durumlar arasında bağlantı kuracak ve böylece kişinin oldukça sınırlı ayırt

8 Ayrıca bkz. (Williamson, 2000, s. 127,130). Burada “tam inanç” “ya tamamen inanma ya da hiç inanmama” halini ifade etmektedir; “güven seviyeleri” kavramı ise inanma derecelerine işaret etmektedir.

9 Benzer bir formülasyon için bkz. (Smithies, 2019, s. 363).

etme kapasitesini ortaya koyacak bir ek varsayıma ihtiyaç vardır. Berker, Williamson'ın tarif ettiği düşünce deneyinden, (CONF) olarak adlandırdığı şöyle bir varsayımı çıkarabileceğimizi düşünür: Eğer kişinin α_i 'de C'yi edindiğine dair güveni yüksekse, kişi C'nin edinildiği tüm yakın durumlarda da benzer şekilde yüksek güven seviyesine sahiptir. Şimdi (CONF) ve güvenlik koşulu, (MAR) olarak adlandırılan *hata payı ilkesini* garanti eder. Fakat Berker'e göre bu temellendirme de makul değildir, çünkü bu sefer de eldeki güvenlik şartı problemlidir. Öyleyse, Williamson'ın aydınlık- karşıtı argümanının beşinci öncülü iyi bir dayanaktan yoksundur. Şimdi, Berker'in bu eleştirisini detaylandıralım.

Berker, eldeki düşünce deneyinden kaynaklandığı için (CONF) olarak adlandırdığı ara öncüle itiraz etmez; ona göre burada reddedilmesi gereken (CONF) değil "güven derecesi" bakımından tanımlanan güvenlik koşuludur, çünkü söz konusu koşula bilginin gerek unsurları arasında yer verilmemelidir.¹⁰ Eldeki güvenlik şartı bilgi için kesinlikle *gerekli* değildir çünkü özne inandığı sürece yakın civardaki yanlıslara yüksek derecede güven de duya-bileceği hususu, Berker için, bilginin varlığı için bir engel teşkil etmez. Bilginin yakın durumlarda yanlışa inanmama şartına ek olarak hatalı güveni de devre dışı bırakmayı gerektirdiği fikri savunulabilir değildir. Çünkü bilginin yakın durumlarda yalnızca yanlış inançlardan değil yanlıslara yüksek derecede güvenmekten de korunmayı mecbur kıldığını öne sürmek, Berker'e göre bilginin yalnızca *güvenilirlik* değil *mükemmel güvenilirlik* de gerektirdiğini iddia etmektir ki, bu da kaçınılmaz bir şekilde septisizmi davet eder. Daha önemlisi, güven dereceleri bakımından karakterize edilen bu güvenlik koşulu çok katı olup, haksız bir şekilde, "olabildiğince güvenilir gözükün inanç oluşturan mekanizmaları güvenilmez addeder." (Berker, 2008: 12). Berker, bunu açıklığa kavuşturmak için Williamson'ın örneğindeki öznenin üşüme ya da soğuk hissetme yoğunluğunu, "freezons" olarak adlandırdığı bir birim bakımından ölçülebileceğini varsaymamızı ister. Diyelim ki, kişi sabah vaktinde 50 freezons derecesinde, öğle vaktinde ise eksi 50 freezons derecesinde soğuk hissetmiş olsun. Ayrıca, şunun da doğru olduğunu kabul edelim: Kişinin soğuk hissettiğine dair herhangi bir anda sahip olduğu güven derecesi, freezons cinsinden ölçülen subjektif soğuk hissiyle doğrudan ilişkili olup kişinin soğuk hissi konusundaki güven derecesi, tam üşüme hissinin kesildiği anda inanç eşiğinin altına düşer. Yani güven derecesi üşüme derecesine göre adım adım ilerlediğinden, kişi üşüme eşiğini geçtiği anda üşüdüğüne inanma eşiğini de geçer. Ancak bu durumda kişinin soğuk

10 Başka birçok felsefeci de Williamson'ın argümanına bu açıdan itiraz eder. Berker'in ki de dahil söz konusu itirazların etkili bir sunumu için bkz. (Srinivasan, 2015, s. 311-15).

ya da üşüme hissine dair güven derecesi hiç de güvenilir olmayacağından, yani eldeki güvenlik şartı sağlanmadığından kişi üşüdüğünü bu noktada bilmeyecektir. Eş deyişle, kişinin örneğin a_{i+1} 'de ölçülen üşüme seviyesi üşüme sayılacak eşiğin altına düşer ki bu durumda da a_{i+1} 'de kişinin üşüme hissine sahip olduğu iddiası yanlış olur; bu nedenle, kişinin üşüme hissine sahip olduğunu bu noktada bildiğini söylemeyiz. Fakat Berker, bu hükmün yersiz olduğunu düşünür ve dolayısıyla buna önyak olan güvenlik şartını reddeder. Ona göre, "güven derecesi" bakımından karakterize edilen güvenlik şartı hatalı olduğundan hata payı ilkesi temelsiz ve bu nedenle Williamson'ın aydınlık-karşıtı argümanı çürüktür.

Sonuç olarak, Berker'in bu itirazı epistemolojik içselcilik için son derece önemlidir. Çünkü eğer Williamson'ın aydınlık-karşıtı argümanı güvenilir ise, içselci gerekçelendirme teorileri ana dayanağını kaybedeceği gibi, KK-prensibi de oldukça ciddi bir darbe alır. Zihinsel durumlar da dışsal unsurlar gibi aydınlık değilse, o zaman rasyonaliteyi niçin zihinselliğe gönderme yaparak ya da içsel unsurlar bakımından karakterize edelim ki? Fakat Berker, aydınlık-karşıtı argümanın ana öncülünün yanlış olduğunu ortaya koymak suretiyle içselciliği savunmaya çalışır. Ona göre, MAR yani hata payı ilkesini esas alan öncül yanlış ve dolayısıyla Williamson'ın aydınlık-karşıtı argümanı içselcilik için ciddi bir tehdit değildir.

Kaynakça | References

- Berker, S. (2008). Luminosity regained. *Philosophers' Imprint*, 8(2), 1-22.
- Chisholm, R. M. (1977). *Theory of knowledge*. Prentice-Hall.
- Cohen, S. (2010). Luminosity, reliability, and the sorites. *Philosophy and Phenomenological Research*, LXXXI(3), 713-730.
- Comesana, J. (2005). Unsafe knowledge. *Synthese*, 146, 395-404.
- Conee, E. (2005). The comforts of home. *Philosophy and Phenomenological Research*, 70, 444-451.
- Dummett, M. (1978). *Truth and other enigmas*. Duckworth.
- González-Castán, Ó. L. (2020). Anti-luminous mental states: Logical, psychological and epistemic problems. *Acta Analytica*, 37, 283-300.
- Ramachandran, M. (2009). Anti-luminosity: Four unsuccessful strategies. *Australasian Journal of Philosophy*, 87(4), 659-673.
- Smithies, D. (2019). *The epistemic role of consciousness*. Oxford University Press.
- Srinivasan, A. (2015). Are we luminous?. *Philosophy and Phenomenological Research*, 90(2), 294-319.
- Vogel, J. (2010). Luminosity and indiscriminability. *Philosophical Perspectives*, 24(1), 547-572.
- Williamson, T. (2000). *Knowledge and its limits*. Oxford University Press.
- Wittgenstein, L. (1958). *Philosophical investigations*. G. E. M. Anscombe and R. Rhees (ed.), Blackwell.
- Wong, W. (2008). What Williamson's anti-luminosity argument really is. *Pacific Philosophical Quarterly*, 89, 536-543.